

Ehdotus Paltamon kunnan lausunnoksi: Lausuntopyyntö TE-uudistuksesta johtuvista muutoksista kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin ja asetukseen

Valtioneuvoston asetus kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta, kotoutujia koskeva pykälä 7a§

Taustaa: TE-uudistuksen toimeenpanon yhteydessä on huomattu tarve säätää tarkemmin korvauksen laskemisesta valtion kustannusvastuulle kuuluvien kotoutujien työmarkkinatuen osalta. Tavoitteena on, että kunnille maksettava korvaus vastaisi mahdollisimman tarkasti kunnille siirtyvien tehtävien todellisia kustannuksia.

Valtioneuvoston asetukseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 a §, jossa säädettäisiin kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamista koskevan korvauksen laskemisesta. Kelan valmistelussa oleva uusi kuntalaskutusjärjestelmä saadaan valmiiksi vasta loppuvuodesta 2024. Näin ollen kuntalaskutusjärjestelmää ei voida käyttää kuntakorvauksen laskemisessa toisin kuin lakia säädettäessä oli tarkoituksena. Kunta-laskutusjärjestelmää käyttämällä olisi korvaus pystytty laskemaan tarkalla henkilötason aineistolla ja tarkoilla työttömyysetuuksien laskurikertymillä. Koska tämä on todettu kuitenkin mahdottomaksi toteuttaa laskutusjärjestelmän toimeenpanon aikatauluhaasteista johtuen, laskemistavasta on tarpeen säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Työmarkkinatukea, jota työttömyysturvalain (1290/2002) 14 luvun 3 a §:n 4 momentin mukaisesti maksetaan kotoutumisen edistämiseksi annetun lain (681/2023) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle ja joka rahoitetaan valtion varoista, ei lasketa mukaan korvaukseen vaikuttaviin työttömyysetuuspäiviin. Tästä johtuen pykälässä ehdotettaisiin, että kunnan korvauksena otettaisiin huomioon 50 prosenttia niiden Kansaneläkelaitoksen rekisteristä poimittujen edellä tarkoitettua työmarkkinatukea koskevien maksujaksojen yhteenlasketusta kokonaissummasta, joissa etuuden saaja ei ole Suomen kansalainen ja henkilön kotikunta puuttuu tai kotikuntatieto on syntynyt yhden tai kolmen vuoden sisällä maksujakson alusta. Näin korvaus saadaan käytettävissä olevan tiedon perusteella parhaiten vastaamaan todellista kuntien laajenevaa rahoitusvastuuta.

Lausunto: Paltamon kunta katsoo, että kuntalaskutusjärjestelmän ollessa aikataulusyistä mahdoton hyödyntää tähän tarkoitukseen, asetuksessa kotoutujia koskevaksi poikkeukseksi kuvattu laskentamalli, jossa kunnan korvauksena otettaisiin huomioon 50 prosenttia niiden Kansaneläkelaitoksen rekisteristä poimittujen edellä tarkoitettua työmarkkinatukea koskevien maksujaksojen yhteenlasketusta kokonaissummasta, joissa etuuden saaja ei ole Suomen kansalainen ja henkilön kotikunta puuttuu tai kotikuntatieto on syntynyt yhden tai kolmen vuoden sisällä maksujakson alusta, on oikeansuuntainen ja tarkemman laskentatavan puuttuessa myös perusteltu.

TE-uudistuksesta johtuvat kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain tarkennustarpeet

Taustaa: Julkisten työvoimapalveluiden järjestämistä vastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien, jolloin TE-uudistus tulee voimaan. Työvoimapalveluiden järjestäminen muodostaa kuntien uuden valtionosuustehtävän. TE-uudistuksen yhteydessä valtionosuuslakiin lisättiin kaksi uutta laskennallista valtionosuuskriteeriä (18-64 –vuotiaiden ikäluokka ja työttömien määrä), joiden perusteella valtionosuutta kohdennetaan työvoimapalveluihin. Lisäksi TE-uudistuksen yhteydessä kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennettiin. Valtionosuuslakiin lisättiin säännös

valtionosuuteen tehtävästä lisäyksestä, jolla rahoitusvastuun laajentuminen korvataan kunnille. Uudistuksen toimeenpanon yhteydessä on vielä havaittu eräitä teknisiä tarkennustarpeita valtionosuuslakiin.

Kustannustenjaon tarkistus vuosina 2025 ja 2026

Valtionosuuslain 23-25 §:ssä säädetään kustannusten jaon tarkistuksesta. Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistetaan laskennalliset kustannukset, perushinnat ja rahoitus toteutuneiden kustannusten mukaisiksi. Kustannustenjaon tarkistus perustuu varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen, joka tarkistetaan sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään.

Koska julkisten työvoimapalveluiden järjestämistäsi vastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien, tulisi voimassa olevan lainsäädännön mukaan myös työvoimapalveluiden järjestäminen huomioida kustannusten jaon tarkistuksessa. Vuosien 2023 ja 2024 kustannuksiin ei vielä näitä palveluja kuitenkaan sisälly. Tästä johtuen kustannusten jaon tarkistus vuosina 2025 ja 2026 ehdotetaan tehtäväksi niin, että tarkistus ei kohdennu työvoimapalveluiden rahoitusta kohdentaviin kriteereihin; 18-64 vuotiaiden kriteeriin ja työttömyyden kriteeriin, jossa työttöminä huomioidaan sekä työttömät työnhakijat että työvoimapalveluihin osallistuvat. Nämä tulevat sisällyttymään kustannustenjaon tarkistukseen ensimmäisen kerran vuonna 2027, kun vuoden 2025 kustannustenjaon tarkistus tehdään. Edellä mainitusta poikkeuksesta kustannuksen jaon tarkistukseen vuosina 2025 ja 2026 ehdotetaan säädetävän valtionosuuslain 59 §:ssä, joka on kustannustenjaon tarkistusta koskeva siirtymäsäännös.

Lausunto: Ehdotus poikkeuksesta kustannusten jaon tarkistukseen vuosina 2025 ja 2026 on perusteltu.

Kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

Taustaa: Valtionosuuslain 31 a §:ssä säädetään työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksesta. Korvauksen tarkoituksena on korvata kunnille laajeneva rahoitusvastuu työttömyysetuuksista poikkileikkaushetkessä vuoden 2023 toteumatietojen mukaisena. Korvaus on pysyvä eikä sitä tarkisteta jälkikäteen. Korvaukset määritetään vuonna 2023 maksettujen työttömyysetuuksien maksatuksesta työttömyyskassoille ja kansaneläkelaitokselle vuoden 2023 loppuun mennessä kertyneiden tietojen perusteella.

Valtionosuuslain 31 a §:n 4 momentissa todetaan, että kansaneläkelaitos toimittaa työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvausten määrittämiseksi tarpeelliset tiedot työttömyysetuuksien maksatuksesta valtiovarainministeriölle. Kaikkia tarpeellisia tietoja ei kuitenkaan saada Kansaneläkelaitoksesta, vaan osin tietoja tarvitaan myös sosiaali- ja terveysministeriöstä. Tästä johtuen pykälän sanamuotoa täsmennettäisiin tätä vastaavaksi.

Lausunto: Sanamuodon täsmentäminen on perusteltu. Vaikka lausuntopyynnössä ei ole pyydetty lausumaan itse työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksesta haluaa Paltamon kunta todeta, että poikkileikkaushetkeen eli vuoden 2023 toteumatietoihin pysyvästi sidottu korvaus on epäoikeudenmukainen ja kannustamisen sijaan rankaisee niitä kuntia, joissa kuntien mm. kuntakokeiluissa tehtyjen panostusten tuloksena työmarkkinatukimaksut on saatu laskemaan reilusti muutaman viime vuoden aikana ja palkitsee niitä kuntia, joissa työmarkkinatukimaksujen laskemiseksi ei ole tehty vastaavia aktiivisia toimenpiteitä.

Valtionosuustehtävien muutosten ja valtionosuuden perusteiden laskentaan liittyvä yhteistoiminta sekä valtionosuutta koskeva neuvottelu

Taustaa: Valtionosuuslain 43 §:ssä on säädetty valtionosuustehtävien muutosten ja valtionosuuden perusteiden laskentaan liittyvästä yhteistoiminnasta ja 44 §:ssä valtionosuutta koskeva neuvottelusta. Koska TE-uudistuksen myötä valtionosuustehtävät laajenevat myös työ- ja elinkeinoministeriön sektorille, on tarpeen säätää myös työ- ja elinkeinoministeriön osallistumisesta edellä mainittuihin yhteistoimintaan ja neuvotteluihin. Tästä johtuen kumpaankin pykälään ehdotetaan muutosta, jonka mukaan yhteistoimintaan ja neuvotteluihin osallistuisivat valtiovarainministeriö sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuustehtävistä vastaavat ministeriöt.

Lausunto: Ehdotus muutoksesta valtionosuuslain pykälään 43§ ja 44§ on perusteltu.